

Sygn. akt IV CSK 131/15

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 16 grudnia 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Antoni Górski (przewodniczący)

SSN Irena Gromska-Szuster

SSN Maria Szulc (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa F. L. Spółki Akcyjnej w G.
przeciwko A. P. o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 16 grudnia 2015 r.,
skargi kasacyjnej strony powodowej
od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 30 września 2014 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i
rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Apelacyjny zmienił wyrok Sądu Okręgowego w G. utrzymujący w całości nakaz zapłaty z dnia 13 marca 2013 r. kwoty 117.481,81 zł w stosunku do pozwanej A. P. z tytułu poręczenia weksla i powództwo w stosunku do tej pozwanej oddalił.

Sąd drugiej instancji ustalił, że powodowa spółka w dniu 24 kwietnia 2008 r. wypowiedziała ze skutkiem natychmiastowym umowę leasingu zawartą z M. S., w której strony określiły wartość początkową przedmiotu umowy na 61.726 zł, wysokość i terminy płatności rat leasingowych oraz przewidziały możliwość wypowiedzenia umowy ze skutkiem natychmiastowym w razie zwłoki z zapłatą co najmniej jednej raty i ustaliły, że w takim wypadku leasingobiorca zapłaci zaległą opłatę i inne należności wraz z odsetkami ustawowymi w podwójnej wysokości za opóźnienie w zapłacie. Jako zabezpieczenie roszczeń powódki leasingobiorca wystawił weksel, który poręczyła pozwana. Powódka żądała zapłaty należności z umowy leasingowej oraz kary umownej za każdy dzień opóźnienia w zwrocie pojazdu i ograniczyła wymiar tej kary do wartości początkowej pojazdu tj. kwoty 61.726 zł. Po wypełnieniu weksla powodowa spółka pismem z dnia 31 marca 2011 r. wezwała pozwanych do wykupienia weksla w terminie do dnia 20 kwietnia 2011 r. za sumę 117.481,81 zł lecz nie został on wykupiony.

Sąd pierwszej instancji, odnosząc się do zarzutu przedawnienia roszczenia wekslowego, stwierdził, że nie minęły terminy wymienione w art. 70 w zw. z 103 ustawy z dnia 28 kwietnia 1936 r. Prawo wekslowe (Dz. U. Nr 37, poz. 282 ze zm.; dalej pr. weksl.). Zarzut wywodzony z przedawnienia roszczenia ze stosunku podstawowego zakwalifikował jako oparty na art. 10 pr. weksl., a więc zarzut wypełnienia weksla *in blanco* niezgodnie z warunkami porozumienia wekslowego. Wskazał, że termin przedawnienia tego roszczenia wynosi trzy lata (art. 118 k.c.), początek jego biegu nastąpił w dniu wypowiedzenia umowy tj. 24 kwietnia 2008 r. zaś weksel został uzupełniony w dniu 31 marca 2011 r., przed upływem terminu przedawnienia, co czyni zarzut pozwanej niezasadnym. Nie podzielił też zarzutu rażącego zawyżenia kary umownej, której wysokość wynika z § 8 ust. 8 OWU i która została ograniczona do wartości początkowej pojazdu.

Sąd Apelacyjny nie podzielił poglądu prawnego Sądu Okręgowego w przedmiocie przedawnienia roszczenia powódki. Wskazał, że pozwana nie zarzucała przedawnienia roszczenia wekslowego ani nie zarzucała, że weksel *in blanco* został uzupełniony po upływie terminu przedawnienia roszczeń wynikających ze stosunku podstawowego, lecz zarzuciła, że wszystkie roszczenia powódki wynikające z umowy leasingu uległy przedawnieniu, ponieważ stały się wymagalne w dacie rozliczenia umowy tj. 24 kwietnia 2008 r. Z tej przyczyny za istotny dla rozstrzygnięcia uznał upływ terminu od daty wymagalności roszczeń ze stosunku podstawowego do daty wniesienia pozwu, a nie do daty wypełnienia weksla. Za daty wymagalności roszczeń z tytułu rat leasingowych oraz kosztów windykacji uznał dzień 24 kwietnia 2008 r., roszczeń z tytułu odsetek ustawowych i odsetek skapitalizowanych dzień 20 kwietnia 2008 r. i roszczenia z tytułu kary umownej dzień 10 czerwca 2008 r. Ponieważ pozew został wniesiony w dniu 13 grudnia 2012 r., wszystkie roszczenia ze stosunku podstawowego uległy przedawnieniu.

W skardze kasacyjnej powódka wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy ewentualnie o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. W ramach pierwszej podstawy kasacyjnej zarzuciła naruszenie przez błędną wykładnię i w konsekwencji niewłaściwe zastosowanie art. 117 § 2 w zw. z 118 i 123 k.c. oraz błędną wykładnię oraz niezastosowanie art. 10 w zw. z 70 pr. weksl. i w zw. z art. 65 k.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stanowisko Sądu drugiej instancji zostało zdeterminowane błędną kwalifikacją zarzutu pozwanej w wyniku, jak można przypuszczać, zaakceptowania zaprezentowanego w apelacji wadliwego wyjaśnienia pojęcia „przeniesienia sporu na płaszczyznę ze stosunku podstawowego”.

Roszczenie z weksla i roszczenie ze stosunku podstawowego (umowy leasingu) są dwoma odrębnymi roszczeniami opartymi na różnych podstawach faktycznych i prawnych. Zgodnie z art. 321 § 1 k.p.c. żądanie powoda, uzasadnione przytoczonymi okolicznościami, wiąże sąd i wyznacza granice rozstrzygnięcia. W sprawie niniejszej powód oparł żądanie wyłącznie na wekslu i nie odwoływał się

do okoliczności dotyczących stosunku podstawowego, a więc podstawa ta wyznaczała zakres badania jego zasadności w oparciu o przepisy prawa wekslowego. Odwołanie się, tak jak w niniejszej sprawie, przez pozwanego w zarzutach od nakazu zapłaty, do stosunku podstawowego wobec dochodzonego od niego roszczenia wekslowego, prowadzi do uwzględnienia również tego stosunku w ramach oceny zasadności roszczenia wekslowego, natomiast nie prowadzi do zmiany ani podstawy faktycznej ani prawnej żądania powoda. Jak wskazał Sąd Najwyższy w wyrokach z dnia 11 marca 2011 r., II CSK 311/10 (OSNC - ZD z 2011 r., nr 3, poz. 66, Biul. SN z 2011 r., nr 7, poz. 12, M. Prawn. z 2012 r., s. 375 - 378), z dnia 7 maja 2009 r., IV CSK 549/08 i z dnia 3 czerwca 2015 r. V CSK 550/14 (nie publ.) nadal przedmiotem sporu jest roszczenie wekslowe z tą różnicą, że przy uwzględnieniu także stosunku podstawowego. W takiej sytuacji nie następuje zastąpienie dotychczasowego sporu dotyczącego stosunku wekslowego stosunkiem cywilnoprawnym podlegającym rozpoznaniu na podstawie powszechnego prawa cywilnego, mimo że bywa nazywane przeniesieniem sporu z płaszczyzny prawa wekslowego na płaszczyznę prawa cywilnego. Ocena materiału dowodowego powinna więc prowadzić do stwierdzenia, czy w ramach stosunku podstawowego istniało i w jakiej wysokości roszczenie powódki zabezpieczone wekslem, czy miała ona w konkretnych okolicznościach faktycznych, z uwagi na treść umowy i deklaracji wekslowej, uprawnienie do wypełnienia weksła i czy uprawnienie to zostało, w świetle przepisów prawa wekslowego, wykonane bez ich naruszenia.

Inną kwestią jest powołanie się przez powoda, obok wierzytelności wekslowej, na fakty i dowody usprawiedliwiające roszczenie cywilnoprawne, co w razie wadliwości weksła może uzasadniać rozstrzygnięcie w oparciu o drugą wskazaną przez powoda podstawę faktyczną na podstawie przepisów prawa cywilnego, rozważenie zarzutów pozwanego odnoszących się do tej podstawy faktycznej i uwzględnienie roszczenia wynikającego ze stosunku podstawowego i utrzymanie nakazu zapłaty w mocy lub jego uchylenie w razie stwierdzenia niezasadności powództwa opartego na tej podstawie. W tej sprawie, jak wskazano wyżej, powódka takiej podstawy faktycznej i prawnej w pozwie nie wskazała. Granice dopuszczalnych zarzutów pozwanej wyznaczają natomiast przepisy prawa

wexslowego, wobec czego wskazanie przez pozwaną w zarzutach od nakazu zapłaty, że powołuje się na zawartą umowę leasingu i wobec przedawnienia roszczeń wynikających z tego stosunku prawnego doszło do przedawnienia jej zobowiązań z poręczenia wexslowego, należy zakwalifikować jako zarzut zgłoszony w oparciu o art. 10 prawa wexslowego. Zgłoszenie przez pozwaną zarzutu przedawnienia ze stosunku podstawowego ma więc znaczenie tylko o tyle, o ile wpływa na ocenę przesłanek przedawnienia roszczenia wexslowego określonych w art. 70 ust. 1 pr. wexsl. Gdyby twierdzenia pozwanej potraktować jako oderwane od wskazanych przepisów prawa wexslowego, sąd w ogóle nie powinien tego zarzutu merytorycznie rozpoznawać rozstrzygając o żądaniu opartym na wexslu.

Przedawnienie roszczenia wexslowego i ze stosunku podstawowego biegną niezależnie od siebie, przy czym podstawę oceny przesłanek przedawnienia drugiego z nich stanowią przepisy kodeksu cywilnego, zaś pierwszego przepisy kodeksu cywilnego zmodyfikowane przez przepisy prawa wexslowego, które wprowadzają odmienne reguły dotyczące długości i początku biegu terminu przedawnienia oraz dopuszczalnych zarzutów dłużnika wexslowego. Wskazana przez wierzyciela podstawa faktyczna i prawna dochodzonego roszczenia przesądza o tym, które przepisy mają zastosowanie, a sprawie niniejszej nie może być sporu, że powódka zgłosiła w pozwie żądanie oparte na zobowiązaniu wexslowym.

Zagadnienie skutków uzupełnienia wexsla in blanco wręczonego celem zabezpieczenia roszczenia, dokonanego przed lub po upływie terminu przedawnienia roszczenia ze stosunku podstawowego było przedmiotem licznych wypowiedzi doktryny i judykatury (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 24 listopada 2005 r., IV CSK 236/05, Glosa z 2006 r., nr 4, poz. 24, z dnia 3 listopada 2010 r., V CSK 142/10, OSNC - ZD z 2011 r., nr 4, poz. 73, z dnia 15 lutego 2006 r., IV CSK 15/05, z dnia 14 lutego 2008 r., II CSK 522/07, z dnia 11 sierpnia 2010 r., I CSK 616/09, z dnia 1 grudnia 2010 r., I CSK 181/10, z dnia 4 października 2012 r., I CSK 90/12, z dnia 13 grudnia 2012 r., IV CSK 199/12 - nie publ.). Jak wskazał Sąd Najwyższy, kwestia przedawnienia roszczenia ze stosunku podstawowego w odniesieniu do wexsli *in blanco*, łączona jest z upoważnieniem do wypełnienia wexsla.

Dominujące jest stanowisko, że treścią tego upoważnienia objęte jest jedynie uzupełnienie weksla przed upływem terminu przedawnienia roszczenia podlegającego zabezpieczeniu. Wypełnienie weksla po upływie tego terminu jest wypełnieniem niezgodnym z deklaracją wekslową i wystawca weksla (poręczyciel) może podnieść taki zarzut w ramach zarzutów przewidzianych w art. 10 pr. weksl. wskazując, że z tego względu jego zobowiązanie wekslowe nie powstało. Utrwalony jest też pogląd, że przedawnienie praw z weksla *in blanco* nie rozpoczyna biegu do czasu jego wypełnienia i dla odpowiedzialności wekslowej wystawcy weksla niezupełnego (poręczyciela) wobec remitenta decydujące jest jego wypełnienie przed upływem terminu przedawnienia roszczenia ze stosunku podstawowego, a nie przed wniesieniem pozwu. W razie oparcia bowiem powództwa na zobowiązaniu wekslowym, data wniesienia pozwu dla tej kwestii pozostaje bez znaczenia, bo stosunek podstawowy nie jest podstawą roszczenia. Data ta jest istotna wyłącznie przy ocenie przesłanek określonych w art. 70 zd. 1 w zw. z art. 103 pr. weksl., roszczenie wekslowe przeciwko poręczycielowi weksla *in blanco* przedawnia się bowiem z upływem trzech lat od dnia płatności weksla uzupełnionego zgodnie z upoważnieniem do jego wypełnienia.

Sąd Najwyższy w niniejszym składzie orzekającym nie podziela przeciwnego jednostkowego poglądu wyrażonego w cytowanym przez Sąd drugiej instancji wyroku z dnia 23 stycznia 2008 r., V CSK 386/07 (nie publ.).

Oparcie rozstrzygnięcia przez Sąd drugiej instancji na odmiennym poglądzie spowodowało w rezultacie brak oceny zarzutu uzupełnienia weksla niezgodnie z porozumieniem w zakresie jego wypełnienia z uwagi na upływ terminu przedawnienia roszczenia ze stosunku podstawowego oraz w zakresie istnienia wierzytelności zabezpieczonej wekslem w mniejszym rozmiarze (kara umowna), podniesionego na podstawie art. 10 pr. wekslowego, jak również niedokonanie oceny przedawnienia roszczenia wekslowego w świetle przesłanek określonych w art. 70 zd. 1 w zw. z art. 103 pr. weksl.

Z tych względów, mimo zasadności podniesionych zarzutów prawa materialnego, brak było podstaw do uwzględnienia wniosku skarżącej o orzeczenie co do istoty sprawy, wobec czego orzeczono jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁵ oraz art. 108 § 1 k.p.c.

eb